

Nr 259.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande; given Stockholms slott den 25 april 1947.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Gustav Möller.

Förslag
till
Lag
om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande.

Häri genom förordnas som följer.

1 §.

Kommun äger, om den så finner påkallat för att främja bostadsförsörjningen inom kommunen, ställa medel till förfogande att enligt de grunder och i den ordning, som kommunen bestämt, användas till åtgärder i syfte att nedbringa inom kommunen bosatta personers kostnader för anskaffande eller innehav av en fullvärdig bostad.

2 §.

Kommun är skyldig att genom lämpligt kommunalt organ förmedla lån och bidrag, som utgå av statsmedel i syfte att främja bostadsförsörjningen inom riket, ävensom i övrigt, i den omfattning Kungl. Maj:t närmare bestämmer, biträda vid handhavandet av den statliga låne- och bidragsverksamheten för bostadsförsörjningsändamål.

Från skyldighet som nu sagts vare mindre kommun befriad i den utsträckning Kungl. Maj:t föreskriver.

3 §.

Utöver vad i 2 § sagts åligger det kommun att till främjande av bostadsförsörjningen inom kommunen vidtaga alla de åtgärder i fråga om planläggning av byggnadsproduktionen, initiativtagande till bildandet av allmännyttiga bostadsföretag och ledning av bostadsproduktionen, som erfordras för att åstadkomma en tillfredsställande tillgång på fullvärdiga bostäder inom kommunen.

4 §.

Kommun med mera än 10 000 invånare, så ock annan kommun, beträffande vilken Kungl. Maj:t med hänsyn till bebyggelsens snabba utveckling eller andra särskilda omständigheter så föreskrivit, skall till ledning för kommunens framtida åtgärder med avseende å bostadsproduktionen inom kommunen uppgöra bostadsförsörjningsplan. Sådan plan skall upprättas efter samråd med den myndighet Kungl. Maj:t bestämmer samt efter antagandet tillställas nämnda myndighet.

Bostadsförsörjningsplan skall lända till huvudsaklig efter rättelse beträffande bostadsproduktionen inom kommunen. Erfordras mera väsentliga avvikelser från planen, skall ny plan upprättas.

Närmare föreskrifter angående upprättandet av bostadsförsörjningsplan meddelas av Kungl. Maj:t.

Denna lag träder i kraft, såvitt angår 1 § dagen efter den, då lagen utkommit av trycket i Svensk författningssamling, och i övrigt den 1 januari 1948.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 25 april 1947.

N ä r v a r a n d e :

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, fråga angående *lagstiftning om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande* samt anför därvid följande.

Inledning.

Den 28 december 1945 avgav bostadssociala utredningen första delen av sitt slutbetänkande (SOU 1945: 63), innefattande allmänna riktlinjer för den framtida bostadspolitiken samt förslag till låne- och bidragsformer. Utredningens förslag i fråga om den bostadspolitiska målsättningen och metoderna för det av utredningen uppställda programmens realiserande ha redovisats i proposition nr 279 till 1946 års riksdag och sedermera närmare utvecklets i proposition nr 235 till innevarande års riksdag. Såsom av dessa båda propositioner närmare framgår har jag i allt väsentligt anslutit mig till den av utredningen förordade målsättningen för bostadspolitiken under den närmaste framtiden. Riksdagen har också i anledning av propositionen nr 279/1946 uttalat sig för en bostadspolitik, grundad på denna målsättning. Förslag till låne- och bidragsformer, syftande till att genomföra det uppställda programmet, ha framlagts i nyss omförmälda propositioner. I propositionen nr 235 till innevarande års riksdag har jämväl redogjorts för vissa principiella synpunkter på den allmänna bostadspolitikkens organisation, varjämte jag uttalat min avsikt att hemställa om avlåtande av proposition till riksdagen med förslag rörande kommunernas bostadspolitiska uppgifter. Dessa förslag skulle innebära å ena sidan att kommunerna finge rätt att anslå medel för förbättring av bostadsförhållandena inom vederbörande kommun, samt å andra sidan att kommunerna bleve skyldiga dels att förmedla statliga lån och bidrag för bostadsändamål, dels att, i händelse bostadsförsörjningen inom kommunen icke är tillfredsställande, vidtagna åtgärder för dess förbättrande; sistnämnda skyldighet borde beträffande kommu-

ner, för vilka behov därav föreligger, innefatta åliggande att uppgöra plan för bostadsförsörjningen.

Jag anhåller nu att få upptaga sistnämnda frågor till närmare behandling. Därvid finner jag anledning ej föreligga att ånyo redogöra för den bostadspolitiska målsättningen samt den låne- och bidragsverksamhet, som syftar till att förverkliga denna målsättning, utan torde jag härutinnan få hänvisa till de i det föregående omnämnda propositionerna nr 279/1946 och 235/1947.

I. Rätt för kommun att anslå medel för förbättring av bostadsförhållandena inom kommunen.

Enligt gällande bestämmelser i kommunallagarna tillkommer det kommun att själv vårda sina gemensamma ordnings- och hushållningsangelägenheter, såvitt icke handhavandet därav enligt gällande författningar tillkommer annan. Beträffande frågan huruvida kommunala subventioner för bostadsförsörjningsändamål äro att betrakta som dylika gemensamma hushållningsangelägenheter saknas klara riktlinjer. Kommunala beslut om vidtagande av åtgärder i syfte att främja bostadsproduktionen inom kommunen ha sålunda i en del fall undanröjts såsom icke förenliga med kommunallagarnas bestämmelser, medan andra sådana beslut ansetts icke strida mot dessa bestämmelser. Någon större tvekan synes icke föreligga därom att åtgärder med bostadspolitiskt syfte i och för sig äro att anse som en kommunens hushållningsangelägenhet; huruvida de jämväl utgöra en gemensam sådan angelägenhet torde däremot bedömas från fall till fall under beaktande av föreliggande omständigheter. I den mån enligt gällande författningar kommunala subventionsåtgärder — i form av kapitaltillskott, tecknande av borgen, upplåtande av tomtmark m. m. — äro en förutsättning för att statlig subvention skall utgå läser någon tvekan icke behöva råda om att kommun äger bevilja medel för ändamålet. Icke heller torde, då eljest i författningsväg eller genom samstämmiga uttalanden av statsmakterna förutsatts att kommun äger utgiva subventioner av viss art, beslut härom kunna anses olagliga av den grund att de helt eller delvis endast komma vissa kommunmedlemmar till godo. I andra fall däremot, då ett bemyndigande av nu angivna art saknas för att ett beslut om kommunala bostadssubventioner icke skall anses strida mot principen att vissa kommunmedlemmar icke få gynnas på bekostnad av de övriga, torde i händelse av ett överklagande av beslutet detta i många fall löpa fara att bli undanröjt.

Bostadssociala utredningens förslag till genomförande av det bostadspolitiska programmet bygger på att den ekonomiska bördan av subventioner och risktagande i samband med finansiering av bostadsbyggandet i huvudsak skall bäras av staten. Utredningen har i detta sammanhang uttalat, att den statliga stödverksamheten i görligaste mån borde

undvika att arbeta med individuell behovsprövning och härpå byggd differentiering av bidragen efter inkomst. Detta medförde emellertid med nödvändighet, att de statliga subventionsåtgärderna icke kunde nå alla. Det komme alltid att kvarstå en rest av hushåll i så svaga ekonomiska omständigheter, att de icke kunde tillgodogöra sig de statliga subventionerna, därest ej standardkraven sattes så låga, att all bostadspolitisk effekt äventyrades. En stor grupp utgjordes här av pensionärer. En annan grupp vore de barnrika familjer som trots mycket kraftiga subventioner icke förmådde tillgodogöra sig stödet. Slutligen finnes här alla de hushåll, som hade en mycket svag betalningsförmåga till följd av undernormal förvärvsförmåga hos försörjaren. Det syntes därför utredningen viktigt att kommunala bostadssubventioner efter kommunens fria avgörande finge komplettera det statliga stödet. Genom det samband som bestode mellan bostadsförsörjningen för nyssnämnda grupper och kommunens socialvårdande verksamhet syntes det naturligt, att kommunala bostadssubventioner speciellt inriktades på att komplettera de statliga subventionerna i sådana fall, där till följd av undernormal förvärvsförmåga hos hushållets försörjare detta icke kunde tillgodogöra sig det statliga stödet, eller att i annan ordning sörja för dessa hushålls bostadsanskaffning.

Utredningen har ytterligare framhållit att kommunala bostadssubventioner kunde vara ett viktigt instrument i den kommunala aktivitet för planmässig bostadsförsörjning och höjning av den allmänna bostadsstandarden, som utredningen förordade.

Under erinran om den oklarhet som beträffande kommunala bostadssubventioner föreligger rörande deras förenlighet med gällande kommunallagstiftning och med grundsatsen, att en kommun icke äger bereda vissa kommunmedlemmar understöd av kommunens medel i annan ordning än gällande fattigvårdslag stadgar eller eljest enligt särskild lag eller författning är medgivet, har utredningen anfört, att kommuner faktiskt hade i mångahanda former utgivit bostadssubventioner utan att dessa haft karakter av fattigvård. Vidare hade sådana kommunala subventioner som haft stöd i författningar rörande lån och bidrag för bostadsändamål enligt sakens egen natur åtnjutits endast av vissa kommunmedlemmar, till stor del sådana som kommunens stöd förutan icke förmått att på tillfredsställande sätt lösa sin bostadsfråga. I detta sammanhang har utredningen även påpekat, att statsutskottet i utlåtande nr 126 till 1944 års riksdag uttalat som sin mening, att kommuner borde äga att understödja bostadsbehövande personer på de vägar kommunen funne lämpliga, exempelvis genom nedläggning av tomtpriser eller tomtträtsavgäld.

Utredningen har härefter påpekat att enligt utredningens förslag kommuns ekonomiska medverkan icke skulle vara villkor för utgivandet av statliga subventioner för bostadsförsörjningsändamål och att härigenom grunden för kommunernas rätt att utge bidrag för sådant ändamål minskades.

Då å andra sidan denna rätt enligt utredningens mening borde göras obestriddlig och generell, ville utredningen föreslå, att sådan rätt bleve fastslagen i lag på liknande sätt som skett beträffande de kommunala pensions-tillskotten. Formerna för kommunala bostadssubventioner borde emellertid enligt utredningens mening med hänsyn till önskvärdheten av att undvika erfarenhetsmässigt olämpliga former och till samordningen med de statliga subventionsåtgärderna underställas Kungl. Maj:ts prövning.

För innehållet i de avseenden, varom här är fråga, av de yttranden, som avgivits över bostadssociala utredningens betänkande, har en redogörelse lämnats i propositionen nr 279/1946 (sid. 35—42), vartill jag här torde få hänvisa. Utöver vad i nämnda proposition återgivits av yttrandenas innehåll torde här få redovisas följande särskilda uttalanden.

Statens byggnadslånebyrå finner det synnerligen angeläget, att frågan om kommunernas befogenhet att anslå medel till bostadsförsörjningsändamål snarast löses, enär nu rådande osäkerhet hämmade kommunala initiativ. Då en lagstiftning på detta område torde kunna genomföras även utan att utredningens övriga förslag realiserades, förordar byrån att skyndsamma åtgärder i frågan vidtagas.

Svenska stadsförbundets styrelse, som tillstyrker förslaget om lagfästande av kommuns rätt att utge bidrag för bostadsförsörjningsändamål anför emellertid, att denna rätt borde i analogi med vad som gällde beträffande kommunala pensionstillskott göras beroende av att viss statlig subvention utginge. Styrelsen avstyrker utredningens förslag att formerna för kommunala bostadssubventioner skulle underställas Kungl. Maj:ts prövning. Det överensstämde icke med den kommunala självbestämmanderätten, att dylika beslut annat än efter kommunalbesvär kunde ändras av statligt organ. Även *styrelsen för landskommunernas förbund* gör erinran mot förslaget i sistnämnda hänseende; underställningsvägen vore alltför omständlig för att passa varje kommunalt initiativ på området. Städerna *Stockholm* och *Gävle* samt *Finspångs köping* ha gjort liknande uttalanden. *Sundbybergs stad* har i samband med sitt tillstyrkande av förslaget om lagstadgande av rätt för kommun att utge bidrag för bostadsförsörjningsändamål uttalat att i samband därmed bestämmelser borde införas om statsbidrag åt kommunerna, differentierade efter kommunernas åtgärder för förbättrande av bostadsmarknaden inom kommunen. *Skövde stad* uttalar, att förslaget att genom kommunala subventioner utbygga de statliga stödåtgärderna kunde ge upphov till förvecklingar inom den kommunala bostadspolitiken och skapa rivalitet kommunerna emellan, om en kommun med gynnsamma bostadsförhållanden och god ekonomi lämnade subventioner, vilka en sämre lottad grannkommun icke kunde bevilja. Kommunala subventioner borde därför utgå endast efter statens prövning och inom vissa gränser; de borde bestridas av statsmedel till fyra femtedelar och i övrigt av kommunen. *Falköpings*

stad har av liknande skäl ansett staten böra efter framställning från vederbörande kommun bekosta eventuella ytterligare subventioner. Även *Västerås stad* har ifrågasatt om kommunala subventioner borde utgå.

Av de hörda länsstyrelserna ha *länsstyrelserna i Jämtlands och Hallands län* ifrågasatt, om kommunerna borde äga rätt att lämna tilläggssubventioner. Förstnämnda länsstyrelse har bland annat anfört att en dylik rätt icke vore överensstämmande med gällande principer om vad som vore att anse som kommunal angelägenhet. Genomfördes en lagstiftning angående skyldighet för kommunen att vidtaga åtgärder för förbättrad bostadsförsörjning, därest denna icke vore tillfredsställande, torde i varje fall en i lag fastslagen rätt att utgiva bidrag till bostadsförsörjningsändamål icke erfordras, enär bostadsförsörjningen och vad därmed sammanhänge då bleve att hänföra till kommunens gemensamma hushållningsangelägenheter. *Överståthållarämbetet* uttalar, att frågan om kommunens befogenheter aktualiserats i olika sammanhang och att det syntes lämpligast att denna fråga toges upp i ett sammanhang.

Departementschefen.

För närvarande råder en viss osäkerhet beträffande frågan i vilken omfattning kommun äger besluta om utgivande av särskilda subventioner för bostadsförsörjningsändamål. Särskilt den vid kommunallagarnas tillämpning upprätthållna principen att understöd av kommunala medel icke må avses för enskilda kommunmedlemmar i den mån stöd härför saknas i gällande författningsbestämmelser har visat sig lägga hinder i vägen för kommuner, som så önskat, att utgiva kommunala bostadssubventioner. Den ovisshet som råder på detta område har på många håll känts besvärande. Av yttrandena över bostadssociala utredningens betänkande framgår också att det föreligger en utbredd mening därom att kommunernas rätt att utge sådana subventioner snarast möjligt bör fastslås i lag. Jag vill i detta hänseende jämväl erinra om att statsutskottet vid 1944 års riksdag uttalat, att kommuner borde under avvaktan på statsmakternas beslut i anledning av bostadssociala utredningens kommande förslag äga att understödja bostadsbehövande personer på de vägar kommunen funne lämpliga.

I proposition nr 235 till innevarande års riksdag har jag uttalat, att jag i likhet med bostadssociala utredningen finner det naturligt att de statliga stödåtgärderna för främjande av bostadsförsörjningen kompletteras genom stödåtgärder från kommunernas sida. De statliga åtgärderna måste nämligen få en i viss mån schematisk utformning och det är icke möjligt att konstruera bidragen så att stödet i alla fall blir fullt tillräckligt. Jag har vidare anfört, att de positiva uttalanden, som av flertalet hörda kommuner gjorts beträffande önskvärdheten av att strävandena att förbättra bostadsstandarden befordras, tydde på att väsentliga insatser komme att göras av

kommunerna. En förutsättning härför är emellertid att kommunernas rätt att bevilja medel för ändamålet blir otvetydigt fastslagen.

I direktiven för 1946 års kommunallagskommitté ingår att till prövning upptaga frågan om en vidgning av den genom kommunallagarna och praxis rörande deras tillämpning satta gränsen för kommunernas beslutanderätt. Enligt vad jag inhämtat har kommittén upptagit detta spörsmål till skyndsamt behandling och förslag i ämnet torde komma att avgas under innevarande år. Huruvida detta förslag kommer att medgiva kommun rätt att i erforderlig utsträckning utgiva subventioner för bostadsförsörjningsändamål kan ännu ej avgöras. I vart fall kan en på kommitténs förslag grundad lagändring icke komma till stånd förrän tidigast vid nästa års riksdag. Det är emellertid enligt min mening önskvärt att de hinder som i här förevarande avseende föreligga för en aktiv bostadspolitik från kommunernas sida snarast möjligt undanröjas. Någon anledning synes icke heller föreligga att avvakta genomförandet av de bostadspolitiska åtgärder som föreslagits i proposition nr 235 och som i väsentliga delar icke skola träda i tillämpning förrän den 1 juli 1948. Frågan om kommunernas rätt att anslå medel till främjande av bostadsförsörjningen inom kommunen är nämligen aktuell redan med nuvarande former för de statliga stödåtgärderna. Jag vill därför förorda, att redan vid innevarande års riksdag lagstiftning i ämnet genomföres och att denna lagstiftning får träda i kraft snarast möjligt.

I ett yttrande har uttalats, att någon lagstiftning av den art som här åsyftas icke syntes vara erforderlig, därest kommunernas skyldighet att ansvara för en tillfredsställande bostadsförsörjning inom kommunen bleve stadfäst i lag. Även om en lagstiftning i sistnämnda hänseende kommer till stånd, torde dock enligt min mening föreligga behov av en lagstiftning om kommunernas rätt att anslå medel för bostadsförsörjningsändamål. Det synes mig nämligen finnas anledning till antagande att ett lagfästade av kommunernas skyldighet att svara för en tillfredsställande bostadsförsörjning icke skulle undanröja all tvekan i fråga om kommunernas rätt att bevilja kommunala bostadssubventioner. Ovisshet skulle sålunda kunna tänkas uppkomma exempelvis beträffande frågan huruvida kommunala bostadssubventioner endast finge — i viss överensstämmelse med vad nu gäller — utgå enligt generella normer eller om — såsom enligt min mening bör vara fallet — dylika subventioner skola kunna utgå även efter individuell behovsprövning. Frågan om det fortsatta beståndet av den lagstiftning jag här föreslår torde emellertid eventuellt komma att bli föremål för övervägande i samband med behandlingen av kommunallagskommitténs blivande förslag till reglering av området för kommunernas befogenheter och rättigheter.

Rörande formerna för de kommunala subventionerna för bostadsförsörjningsändamål har i ett yttrande anmärkts, att en förutsättning för att dylik subvention skulle kunna utgå borde vara att statlig subvention utginge. För min del är jag icke beredd att förorda någon sådan inskränkning av kom-

munernas fria prövningsrätt. Då lagstiftningen ingår som ett led i strävandena att aktivisera kommunernas bostadspolitiska verksamhet, synes deras fria initiativrätt i fråga om åtgärder för bostadsförsörjningens förbättring icke böra beskäras. Kommunala bostadssubventioner böra således kunna utgå icke blott som ett tillskott till det statliga stöd som i visst fall åtnjutes utan även för att underlätta lösningen av bostadsfrågan för personer till vilka något sådant statligt stöd icke utgår. Beträffande exempelvis pensionärer och andra ensamstående med små inkomster kunna särskilda åtgärder utanför den statliga stödverksamhetens ram vara erforderliga för att underlätta bostadsförsörjningsförhållandena. Hinder synes icke heller böra föreligga för att en kommun, om den så önskar, genom kommunala subventioner understöder personer, vilka endast på grund av sin inkomst äro uteslutna från att komma i åtnjutande av statliga bostadsrabatter. Tillhandahållande på förmånliga villkor av tomtmark för bostadsbyggande och liknande åtgärder böra ej heller ovillkorligen förbindas med ett krav på att statlig subvention utgår. Det enda villkor som enligt min mening bör uppställas för rätten att utge kommunala subventioner är att dessa skola vara ägnade att bidra till en förbättrad bostadsförsörjning på orten. Syftet med de kommunala subventionerna bör således vara att för inom kommunen bosatta personer nedbringa kostnaderna för anskaffande och behållande av en fullvärdig bostad. Detta innebär att kommunala subventioner icke böra beviljas för bostäder som i fråga om utrymme och standard icke motsvara de minimikrav som uppställts då fråga är om åtnjutande av statliga lån och bidrag. Därest i en verklig nödsituation på bostadsmarknadens område skyndsamma åtgärder krävas för att förbättra bostadstillgången torde dock nyproducerade bostäder böra tillfälligtvis kunna anses som fullvärdiga, även om till följd av materialbrist eller andra dylika omständigheter nyssnämnda minimikrav icke i allo kunnat uppfyllas.

Bostadssociala utredningen har, under åberopande av önskvärdheten att undvika olämpliga former för kommunal bostadssubvention och av samordningen med de statliga subventionsåtgärderna, ansett de för kommunala bostadssubventioner tillämpade formerna böra underställas Kungl. Maj:ts prövning. Denna ståndpunkt har i flera yttranden kritiserats under framhållande av att underställningsskyldigheten innebure ett onödigt ingrepp i den kommunala självbestämmanderätten. Då rätten att utge kommunala subventioner, såsom nyss nämnts, delvis syftar till att stimulera kommunerna att taga självständiga initiativ på bostadspolitikens område, finner jag för närvarande anledning saknas att föreskriva någon sådan underställningsskyldighet som bostadssociala utredningen ifrågasatt. Jag förutsätter att i dessa frågor kommunerna komma att upprätthålla en viss kontakt med det bostadspolitiska centralorganet.

Kommunala subventioner för bostadsförsörjningsändamål kunna komma att i viss omfattning minska fattigvårdsbehovet. För min del ser jag intet hinder för att kommun, som så önskar, utger hyreshjälp i form av bostads-

subvention i stället för i form av fattigvård. Jag vill emellertid här ånyo betona att — i enlighet med vad jag i proposition nr 235 anfört i fråga om de statliga bostadsrabatterna — syftet med de kommunala bostadssubventionerna skall vara av bostadspolitisk art. De skola sålunda befordra förbättringen av bostadsstandarden därigenom att de möjliggöra för vederbörande att kunna bebo en rymlig, modernt utrustad lägenhet.

I enlighet med det anförda föreslår jag att i lag fastslås att om kommun så finner påkallat för att främja bostadsförsörjningen inom kommunen, denna äger ställa medel till förfogande att enligt de grunder och i den ordning som kommunen bestämt användas till åtgärder i syfte att nedbringa inom kommunen bosatta personers kostnader för anskaffande och innehav av en fullvärdig bostad.

II. Skyldighet för kommunerna att biträda vid den statliga låne- och bidragsgivningen för bostadspolitiska ändamål.

I sitt betänkande har bostadssociala utredningen framhållit, att bostadspolitiska initiativ, som tagits av statsmakterna för att bekämpa bestämde bostadssociala missförhållanden eller för att motverka en kris, stundom förfelat sin verkan eller till sin verkan fördröjts därav att de kommunala åtgärder, som varit förutsättningen för det praktiska genomförandet, icke i tillräcklig grad kommit till stånd. Den bostadspolitiska organisation, som vuxit fram under krigsåren såsom en följd av krisförhållandena på bostads- och byggnadsmarknaderna, hade i vad gällde den av bostadskris drabbade delen av landet, nämligen tätorterna, kommit att få en ganska centralistisk prägel. Detta kunde betraktas som en nödvändig konsekvens av det kritiska läge, i vilket de statliga bostadspolitiska åtgärderna under åren 1940—42 sattes in, samt av det förhållandet att kommunerna då i stor utsträckning saknade organ av tillräcklig kapacitet för att omedelbart ombesörja uppgifter av den art, att de i och för sig kunde skötas lokalt. Enligt utredningens mening vore det ett starkt önskemål att utvecklingen ginge i riktning mot en decentralisering av sådana bostadspolitiska funktioner, som kunde decentraliseras. Även om det ekonomiska ansvaret för bostadsförsörjningen alltmera övertagits av staten, vore bostadsfrågan i väsentliga hänseenden till sin egen natur så lokalt präglad, att en lokal handläggning av bostadsärenden i största möjliga mån tedde sig önskvärd. En decentralisering förutsatte givetvis dock att kommunerna vore utrustade med effektiva organ för uppgiften. I ett under senare år starkt växande antal kommuner vore detta fallet, men fortfarande vore på en del håll, framför allt på landsbygden, organisationen icke tillräcklig för att motsvara de krav som den framtida bostadspolitiken ställde. Det faktum att ett antal kommuner ännu icke åtagit sig förmedling av sådana lån och bidrag av statsmedel, för vilka kommunal förmedling är en förutsättning, bestyrkte utan vidare detta omdöme.

Utredningen har härefter erinrat, att enligt utredningens förslag något

krav icke komme att uppställas på kommunernas ekonomiska medverkan vid det bostadspolitiska programmets genomförande. Med hänsyn härtill samt till det ofrånkomliga beroende, vari realiserandet av ett bostadspolitiskt program stode till kommunernas organisativa medverkan, har utredningen funnit sig böra föreslå, att förmedling av lån och subventioner för bostadsändamål utan kostnad för statsverket göres till en skyldighet för kommunerna.

Rörande den konkreta innebörden av denna skyldighet har utredningen anfört att denna måste växla, framför allt med hänsyn till beskaffenheten av det bostadsbestånd, som funnes inom kommunen, och arten av den bebyggelse, som skedde. Härutinnan har utredningen ytterligare anfört följande.

Det är givet, att de större och medelstora städerna, där å ena sidan den årliga behovstillväxten, å andra sidan saneringsbehovet har större omfattning och där det nya bostadsbeståndet måste differentieras på sätt som kräver olika former för förvaltningsföretag, fordra en långt mera utbyggd administrativ apparat för bostadspolitiska ändamål än landsbygdskommuner med praktiskt taget enbart enfamiljshusbebyggelse. De små kommunernas möjligheter att själva sörja för sakkunnig teknisk och ekonomisk prövning av ärendena äro ofta mycket begränsade; enligt utredningens mening, som skall närmare utföras i slutbetänkandets andra del, är det därför beträffande landsbygd och mindre orter nödvändigt att upprätta en länsorganisation, som kan ombesörja ekonomisk granskning och teknisk rådgivning och kontroll och till vilken jämväl en länsbostadsinspektion kan knytas. Som förut framhållits saknas ännu det nödvändiga kunskapsunderlaget för ett mera planmässigt genomförande av ett bostadspolitiskt program på landsbygden; denna brist torde dock komma att täckas genom den igångsatta allmänna bostadsräkningen och de intensivundersökningar, varigenom denna skall fullföljas.

Beträffande stadssamhällen med större och mera differentierad bebyggelse bör utöver den rena förmedlingsverksamheten med därtill hörande funktioner (vägledning åt sökande, bedömning av sökandes personliga och ekonomiska kvalifikationer som låntagare, viss tillsyn, utbetalning av lån och bidrag, mottagande av annuitetsbetalningar o. s. v.) kunna påräknas en mera självständig och aktiv insats i form av dels teknisk och ekonomisk granskning av byggnadsprojekt, i vilka kommunen själv ej är direkt engagerad, dels en planläggande verksamhet med standardhöjande och stabiliserande syfte av den art, varom här talats. Detta förutsätter att den kommunala organisationen för ändamålet i dessa större och medelstora stadssamhällen allmänt bygges ut till den administrativa kapacitet, som nu utmärker en del men icke alla städers förmedlingsorgan. Erfarenheten under följande år torde vidare komma att visa, att de nya arbetsuppgifter, som ställas av utvecklingen själv och av ett bostadspolitiskt program, som må komma att fastställas av statsmakterna, komma att kräva en betydande personell upprustning av förmedlingsorganen i allmänhet.

I yttranden a öv er bostadssociala utredningens förslag i här förevarande avseende har — såsom anmärkts i propositionen nr 279/1946 — detta

tillstyrkts med enstaka undantag. I några yttranden har i anledning av utredningens uttalanden till förmån för en decentralisering av de bostadspolitiska funktionerna erinrats, att förslagets genomförande komme att medföra ökade kostnader och besvär för kommunerna, och att fördenskull statsbidrag till förvaltningskostnaderna borde utgå.

Departementschefen.

Såsom i propositionen nr 235 framhållits råder för närvarande ur organisatorisk synpunkt en dualism inom den statliga bostadspolitiken, i det att vissa låne- och bidragsformer, vilka huvudsakligen avse bostadsbyggandet i städer och stadsliknande samhällen, handhavas av en organisation med statens byggnadslånebyrå som centralorgan, medan de former för lån och bidrag, som främst ha till syfte att underlätta bostadsbyggandet på landsbygden, handhavas under egnahemsstyrelsen av egnahemsorganisationen. Den förstnämnda organisationen har, såsom bostadssociala utredningen anfört, fått en starkt centraliserad prägel. Några lokala statliga organ för ändamålet finnas icke. Behovet av en lokalorganisation har i stället tillgodosetts på så sätt att kommunal medverkan gjorts till förutsättning för att den statliga stödverksamheten skolat vinna tillämpning å viss ort.

Enligt det bostadspolitiska program, som nu föreligger och i princip redan godtagits av statsmakterna, skall någon ekonomisk medverkan från kommunernas sida icke längre uppställas såsom förutsättning för den statliga låne- och bidragsverksamheten för bostadsförsörjningsändamål. I organisatoriskt hänseende förutsättes, i enlighet med vad i propositionen nr 235 anförts, att samtliga arbetsuppgifter med avseende å denna verksamhet skola ankomma å den bostadspolitiska organisationen, till vilken egnahemsorganisationens nuvarande uppgifter i fråga om bostadsförsörjningen skola överflyttas. Om de bostadspolitiska åtgärderna skola kunna nå ut till alla landets medborgare, bör det emellertid icke såsom en förutsättning för att statliga lån och bidrag skola kunna utgå fordras att vederbörande kommun åtagit sig att förmedla sådan låne- och bidragsverksamhet. Det avsedda syftet med verksamheten skulle därigenom kunna bliva eftersatt på åtskilliga håll. Lokala bostadspolitiska organ måste emellertid uppenbarligen finnas för att taga initiativ till eller medverka till erhållandet av sådant statligt stöd som kan utgå. Jag ansluter mig därför i princip till bostadssociala utredningens ståndpunkt att skyldighet bör åläggas kommunerna att förmedla lån och bidrag för bostadsförsörjningsändamål. Då en tillfredsställande bostadsförsörjning i hög grad är ett kommunalt intresse, bör denna skyldighet, såsom utredningen förordat, fullgöras utan kostnad för statsverket.

Innebörden av den skyldighet som nu nämnts har bostadssociala utredningen icke mera ingående behandlat i första delen av sitt slutbetänkande. I slutbetänkandets andra del, som avgives i dagarna, kommer emellertid denna fråga att närmare utvecklas. Utredningen kommer därvid tillika att

föreslå att — i avbidan på kommunindelingsreformens genomförande — i fråga om de minsta kommunerna obligatorisk förmedlingsverksamhet tills vidare icke skall föreskrivas med hänsyn till svårigheterna för sådana kommuner att fullgöra vissa i samband med förmedlingsverksamheten stående uppgifter som enligt utredningens mening borde åvila förmedlingsorganen. Huruvida ett dylikt undantag skall göras beror givetvis i hög grad på vilka uppgifter som skola ankomma på förmedlingsorganen. Det synes mig ganska naturligt att man — såsom bostadssociala utredningen också antytt redan i första delen av sitt slutbetänkande — i detta hänseende gör en differentiering mellan organen i olika kommuner med hänsyn till dessas storlek och de lokala förhållandena. Denna fråga kan emellertid icke slutgiltigt lösas förrän andra delen av bostadssociala utredningens slutbetänkande remissbehandlats. Därvid blir det jämväl av betydelse vilka utvägar som kunna finnas att inkoppla de av utredningen föreslagna bostadspolitiska länsorganen på förmedlingsverksamheten och i samband därmed stående arbetsuppgifter.

Med hänsyn till det anförda vill jag föreslå att kommunernas skyldighet att förmedla lån och bidrag för bostadsförsörjningsändamål nu i princip fastslås, men att Kungl. Maj:t erhåller bemyndigande att, helt eller delvis, medgiva befrielse från denna skyldighet med avseende å mindre kommuner. Skyldigheten bör, såsom av det tidigare sagda framgår, avse icke enbart den rena förmedlingsverksamheten utan jämväl det biträde i övrigt vid handhavandet av den statliga låne- och bidragsverksamheten i bostadspolitiskt syfte, i den mån denna kräver lokal handläggning. Den närmare omfattningen av skyldigheterna torde böra fastställas av Kungl. Maj:t, sedan närmare ståndpunkt till organisationsfrågorna tagits i samband med behandlingen av de förslag som framläggas i andra delen av bostadssociala utredningens slutbetänkande. Den yttre ramen för skyldigheterna är i huvudsak given av verksamhetens egen natur. I huvudsak kommer den att, utöver den rent förmedlande verksamheten i fråga om låne- och bidragsansökningar samt upprätthållande av kontakten i övrigt med det centrala bostadspolitiska organet och länsorganen, utgöras av teknisk och ekonomisk granskning av byggnadsprojekt och tillsyn vid deras utförande och förvaltning, prövning och kontroll av förutsättningarna för rätt till bostadsrabatter av olika slag, biträde i fråga om utbetalningsverksamheten med mera. Beträffande frågan vilket kommunalt organ som skall handhava förmedlingsverksamheten torde i nuvarande läge endast böra föreskrivas, att uppgiften skall anförtros lämpligt kommunalt organ.

III. Skyldighet för kommun att vidtaga åtgärder för förbättring av bostadsförsörjningen inom kommunerna m. m.

I det föregående har i olika sammanhang omnämnts att bostadssociala utredningen uttalat sig för en stark aktivisering av kom-

munernas bostadspolitiska verksamhet. Till stöd för sin ståndpunkt i denna del har utredningen anfört, bland annat, att centrala organ icke kunde bemästra den mängd av enligt sakens natur lokala problem, som äro förbundna med byggandet och förvaltandet av bostäder med offentligt stöd, utan måste lita till självverksamma lokala organ för det praktiska genomförandet av ett bostadspolitiskt program. Realiserandet av ett sådant program kunde icke få bero på en av den ena eller andra anledningen växlande benägenhet hos kommunerna att förverkliga statsmakternas intentioner. En viss ojämnhet vore ofrånkomlig; det finnes friktioner, som icke med ett slag kunde försvinna, men sådana måste metodiskt undanröjas. Denna ståndpunkt förstärktes ytterligare av hänsynen till det konjunktur- och sysselsättningspolitiska syfte, som måste ingå i den bostadspolitiska målsättningen.

Utredningen har vidare erinrat, att i stadssamhällena den hittillsvarande utvecklingen av bostadsproblemet huvudsakligen varit en fråga om tillräcklig bostadsbyggnadsvolym för att tillgodose ett ständigt växande behov eller att täcka uppkommen brist i bostadstillgången. Vid sidan härav hade planmässiga strävanden att höja bostadsstandarden spelat en relativt underordnad roll. De organisativa insatser, som krävts av offentliga, främst kommunala organ hade — med undantag för bostadskriserna i samband med de båda världskrigen — i följd av dessa förutsättningar varit mycket begränsade. Under den sistförflutna krigsperioden, då krisförhållandena inom bostadsbyggandet tvingat till stora offentliga insatser, hade de lokala bostadspolitiska organens insats dominerats av uppgiften att förmedla ekonomiskt stöd (statligt och kommunalt) med syfte att framtvinga en kvantitativt tillräcklig produktion av nya bostäder. Även under de närmaste åren torde denna uppgift komma att spela en förstarangsroll. Under de följande årens utveckling måste emellertid bristavvecklingsmotivet alltmera ersättas av standardhöjningsmotivet. De kommunala organens verksamhet måste därigenom alltmera förskjutas från en relativt passiv förmedlingsverksamhet till en aktivt initiativtagande, planmässig verksamhet för ortens bostadsförsörjning. Inslag av denna senare art hade ingalunda saknats under senare år, särskilt inte inom det växande antal kommuner, där tack vare berömvärda kommunala initiativ och väl utrustade kommunala organ verksamheten drivits långt utöver den rent förmedlande. Byggandet av bostäder för flerbarnsfamiljer och pensionärer hade inneburit insatser av mera aktiv art. Initiativ till bostadsbyggande för öppna marknaden för bostadsbristens motverkande genom ordnandet av markfrågor, kompletterande kommunala stödåtgärder i växlande former, uppgörelser med byggnadsföretagare och kooperativa organisationer om bostadsbyggen, i några fall byggande i egen regi eller genom kommunala bolag o. s. v. hade utgjort former för kommunal bostadspolitisk verksamhet utöver den rent låneförmedlande. Under de allra senaste åren hade sådan verksamhet fått en mera planmässig karaktär under inverkan av den allmänna byggnadsregleringen, inom vilken

de kommunala organen i växande grad kommit att medverka i reguljära former, när det gällt bostadsbyggande. Därmed hade de kommunala organens verksamhet alltmer kommit att utvecklas i riktning mot verklig planläggning av bostadsbyggandet på orten, åtminstone för en årsperiod framåt.

Utredningen har vidare anfört följande.

Under senaste år har utvecklats en ny sida av planerande verksamhet, som enligt utredningens mening bör kunna få stor betydelse för den framtida bostadspolitiken, nämligen det samarbete som inletts mellan byggnadslånebyråns utredningsavdelning och ett stort antal stadskommuner i och för lokalundersökningar av bostadsmarknadsförhållanden på orten med användande av från de allmänna bostadsräkningarna hämtat och annat särskilt för ändamålet insamlat material rörande inkomster och hyresbetalningsförmåga inom olika befolkningsgrupper o. s. v. samt utarbetande av prognostiska beräkningar rörande bostadsbehovets framtida utveckling på orten på basis av folkräkningsuppgifter och annat demografiskt material. Den nu igångsatta 1945 års bostadsräkning har planlagts under hänsyn till användbarheten för lokala ändamål och kommer att ge vidgade möjligheter att på varje särskild ort få ett säkert statistiskt underlag för en planering av bostadsförsörjningen på längre sikt. Härom har byggnadslånebyrån upptagit samråd med flertalet stadskommuner i och för vidareutveckling av samarbetet rörande lokala bostadsmarknadsundersökningar och -prognoser som underlag för planmässiga kommunala bostadsförsörjningsåtgärder på längre sikt. — Utredningen håller för givet att även i andra hänseenden än de statistiska ett samarbete mellan centrala och kommunala organ i fråga om planeringsarbeten kan vara mycket fruktbarande, såsom när det gäller nya bostadsområdets utformning, förseende med kollektiva inrättningar o. s. v., vissa tekniska frågor och annat, där ett centralt organ kan ge en expertservice, som ej alltid utan dryga kostnader står till förfogande för de kommunala förvaltningsorganen, i synnerhet de mindre. I detta sammanhang bör nämnas den viktiga service som i olika hänseenden ges av de riksomspännande kooperativa byggnadsorganisationerna och även vissa större enskilda företagare.

Härefter har utredningen anfört, att en standardhöjande bostadspolitik från de kommunala organens sida krävde en vidareutveckling av den aktivt initiativtagande och på längre sikt planmässigt inriktade verksamhet, var till de senaste årens utveckling tenderat. Detta vore nödvändigt med hänsyn till att bostadspolitiken måste innefatta en samordning av åtgärder, som tillsammans verkade till standardhöjning och till stabilisering i görligaste mån av bostadsproduktionen. Detta innebure i första rummet, att bostadsbyggandets volym på orten, när så bleve av behovet påkallat, genom kommunala initiativ påverkades på sådant sätt, att den inom praktiskt rimliga marginaler bleve förenlig med uppställda mål. En av de mest näralliggande angelägenheterna vore härvidlag utjämning av säsongväxlingarna. Hit hörde vidare kommunala åtgärder för att säkra att en bostadsbyggnadsvolym på orten upprätthölls, som vore tillräcklig med hänsyn till å ena sidanushållstillväxt och standardhöjning, å andra sidan byggnadsarbetsmarknadens krav. Detta senare kunde betraktas som den viktigaste uppgiften för en lokal

planering av bostadsförsörjningen. Så snart överskott började uppkomma på bostadsmarknaden förelåge risk att produktionen reagerade överkänsligt och att lokala bostadsbyggnadskriser inträffade. I sådant fall måste kommunala organ vara beredda att ta initiativ till bostadsbyggnadsverksamhet i den ena eller andra företagsformen under utnyttjande av de låne- och subventionsmöjligheter, som statsmakterna kunde komma att ställa till förfogande. De medel, varmed lokala produktionsstödjande och krisförhindrande åtgärder kunde verka, vore dels dylika positiva företagarinitiativ, dels de negativa ingripanden på bostadsmarknaden, som bestode i forcerad utdöming av enligt hälsovårdsstadgans bestämmelser undermåliga lägenheter samt dirigerad stadsplanemässig saneringsverksamhet. Sistnämnda spörsmål komme att närmare behandlas i andra delen av utredningens slutbetänkande.

Beträffande kommunernas funktioner med avseende å det bostadspolitiska programmets genomförande har utredningen framhållit såsom det viktigaste problemet att i tid förbereda den situation som mognar fram i och med bostadsbristens avveckling under de kommande åren. Vissa förberedelsearbeten vore omedelbart angelägna, då sådana åtgärder varom här vore fråga till stor del krävde lång förberedelseid. I synnerhet gällde detta stadsplanearbeten samt all saneringsverksamhet, men även utbildandet av formerna för kommunala företagarinitiativ och projekteringen av bostadsbyggen vore av den art, att de skadades av att hastigt improviseras. Det motsvarade därför den aktuella situationens krav, att metodiska arbeten på lösandet av bostadspolitikens organisatoriska uppgifter toge vid under de närmaste åren, trots att dessa år efter all sannolikhet i fråga om det allmänna bostadsläget komme att i huvudsak bevara samma karaktär som de närmast föregående. I själva verket hade sådant arbete redan utförts eller planerats i betydande omfattning i åtskilliga städer under de senaste åren och såtillvida innebure kravet endast att en i gång varande utveckling fortsatte, påskyndades och bleve allmän.

Utredningen har på grundval av det anförda föreslagit att det genom lagstiftning bleve uttryckligen föreskrivet att kommun är skyldig att, i händelse bostadsförsörjningen inom kommunen icke är tillfredsställande, vidtaga åtgärder för dess förbättring. En sådan lagstiftning skulle definitivt fastslå, att bostadsförsörjningen hörde till kommuns gemensamma hushållningsangelägenheter, och ge en grund för den mera omfattande och permanenta verksamhet för bostadsförhållandenas förbättring inom kommunen, som enligt utredningens mening vore en ofrånkomlig förutsättning för genomförandet av ett bostadspolitiskt program som syftade till allmän höjning av bostadsstandarden. Utredningen vore väl medveten om att en dylik lagstiftning måste få en skäligen vag innebörd med hänsyn till bestämningen av vad som menas med »tillräcklig bostadstillgång». I fråga om såväl kvalitet som pris på bostäderna måste detta med hänsyn till existerande stora olikheter i bostadsbestånd och relativ bostadskostnadsnivå bestämmas inom mycket

vida marginaler. Detsamma gällde ju dock även exempelvis hälsovårdsstadsgans bostadsbestämmelser, som till större delen med praktisk nödvändighet hade en helt vag formulering. Det kunde också erinras om att i England ända sedan början av mellankrigstiden gällt en lag som föreskrivit att i den mån tillgången på bostäder i tillräckligt antal och lämpliga typer bruste, ansvaret för anskaffandet av behövliga bostäder åvilade de lokala myndigheterna. Det vore självklart att en sådan bestämmelse icke kunde realiseras till fullo omedelbart eller på kort tid; dess betydelse låge främst däri, att den utmärkte bostadsförsörjningen som en av kommunens administrativa skyldigheter och som sådan hade den veterligt varit av stor positiv betydelse.

I detta sammanhang har utredningen vidare framlagt förslag om skyldighet för vissa kommuner att upprätta bostadsförsörjningsplan. Härom har utredningen anfört följande.

Förutsättningarna för den kommande bostadsmarknadsutvecklingen i stadssamhällena äro sådana, att den kommunala verksamheten på området måste givas karaktären av i god tid planmässigt förberedda och samordnade åtgärder. Med hänsyn härtill har det synts utredningen finnas fog för att den generella föreskriften om kommuns skyldighet att sörja för bostadsförhållandenas förbättring beträffande större stadssamhällen — förslagsvis de med mer än 10 000 invånare samt sådana mindre, som med hänsyn till sin snabba utveckling ur bostadsförsörjningssynpunkt prövas höra tillhöra denna grupp — kompletteras med en föreskrift, att sådan kommun är skyldig att uppgöra och inom viss tid till centralt organ ingiva plan för åtgärder med avseende på bostadsförsörjningen. I fråga om landskommuner och mindre orter, där bostadsbyggandet helt eller till väsentlig del består av egnahemsbebyggelse och där normalt endast ett mindre årligt tillskott till bostadsbeståndet kan väntas behövt, torde sådana planer för varje särskild kommun tillsvidare icke vara lämpliga, då underlaget för bedömning av bebyggelsens rationella utveckling med hänsyn till jordbrukets yttre rationalisering samt till lokaliserings- och samhällsbildningsfrågor ännu saknas.

I fråga om större stadssamhällen eller starkt växande mindre skulle det enligt utredningens mening vara till stor fördel för den kommande bostadspolitiska verksamheten, om de åtgärder som kunna komma i fråga i sammanhanget, såsom beräkning av behovstillväxten, undersökningar av olika befolkningsgruppers faktiska bostadsförhållanden och betalningsförmåga, inventering av undermåliga lägenheter, iordningställande av exploateringsfärdig mark, initiativ till byggande och fastighetsförvaltning genom kommunen själv, halvkommunala bolag eller andra företag, uppgörelser med byggande organisationer och företagare, förberedelser för stadsplanemässig sanering o. s. v., kunde samlas och samordnas inom ramen av en allmän bostadsförsörjningsplan för kommunen på längre sikt, vilken dock måste underkastas fortlöpande revision i och med att förutsättningarna förskjutats och alltså vara en rörlig långtidsplan. En början till dylik planering kan sägas vara gjord under de senare åren, dels på självständiga initiativ från vissa städer, dels i och med de årsplaner för bostadsbyggandet, som på anmodan av byggnadslånebyrån uppgjorts av orter, för vilka bostadsbyggnadskvoter till ledning för den allmänna byggnadsregleringen fastställas. Det kan knappast råda något tvivel om att uppgörandet av dylika planer, om vilka när-

mare anvisningar torde få utfärdas av Kungl. Maj:t, skulle vara ägnade att ge större stadga och konsekvens åt de kommunala åtgärderna för bostadsförsörjningen; de skulle även kunna visa sig vara av stort värde för den statliga bostadspolitikens fortsättning genom att ge vägledning för bedömandet av behovet av modifikationer i det statliga stödsystemet och därmed också möjliggöra en smidig anpassning av bostadspolitikens metoder till förändringar i dess allmänna förutsättningar.

För innehållet i här ifrågakvarande hänseende av de yttranden som avgivits över första delen av bostadssociala utredningens slutbetänkande må här hänvisas till proposition nr 279/1946. Utöver vad där anförts kan tilläggas att i några fall från kommunhåll uttalats önskemål om vidgad rätt för kommun att förvärva lämplig tomtmark (*Malnö, Solna, Hallstahammar*) eller fastighet, som borde bli föremål för sanering (*Vänersborg*). Även *Visby* stad har påkallat införande av ökade möjligheter för kommun att ingripa i saneringssyfte. Beträffande länsstyrelsernas yttranden kan nämnas, att *länsstyrelsen i Östergötlands län* yppat viss tvekan, huruvida svårigheterna att uppbygga den erforderliga kommunala organisationen kunde bemästras. Av hänsyn till dylika svårigheter, framför allt i fråga om de mindre kommunerna, har den ifrågasatta lagstiftningen avstyrkts jämväl av en *minoritet inom riksgäldsfullmäktige*.

Departementschejen.

Redan i tidigare sammanhang har jag förklarat mig dela bostadssociala utredningens uppfattning att det bostadspolitiska programmets genomförande kräver en aktiv medverkan från kommunernas sida. Det stora flertalet av de kommuner som yttrat sig över bostadssociala utredningens betänkande har givit uttryck åt samma inställning i denna fråga liksom det övervägande antalet övriga remissinstanser. De fåtaliga invändningar, som västs mot tanken att i lag fastslå kommunernas skyldighet att svara för att bostadsförsörjningen inom kommunen är tillfredsställande, synas väsentligen sammanhånga med svårigheterna att inom mindre kommuner skapa en tillfredsställande organisation för ändamålet. Härvid förbiser man emellertid, att den planläggande och organisatoriska insats som kräves från dessa mindre kommuners sida självfallet är avsevärt mycket mindre än då det gäller kommuner med större befolkning och mera komplicerade bostadsförhållanden. I fråga om den kommunala förmedlingsverksamheten beträffande statliga lån och bidrag för bostadsförsörjningsändamål har jag antytt möjligheten att tills vidare undantaga de minsta kommunerna från skyldighet att anordna sådan. Det föreligger emellertid enligt min mening icke någon anledning att göra något motsvarande undantag beträffande småkommunernas principiella skyldighet att övervaka bostadsproduktionen på orten och — med bistånd av länsorganen och det centrala organet för bostadspolitikerna — vara verksamma för avhjälpan av påtagliga brister i

fråga om bostadstillgången och bostädernas kvalitet inom kommunen. Jag anser sålunda att en lagstiftning av den art varom här är fråga bör komma till stånd och omfatta samtliga kommuner inom landet.

Värdet av en dylik lagstiftning ligger framför allt däri att bostadsbyggandet icke längre, såsom hittills i princip varit fallet, till sin omfattning och inriktning blir helt beroende av enskildas ur olikartade motiv framsprungna initiativ på området, utan att kommunen blir ansvarig för en planmässig och ur allmän synpunkt tillfredsställande reglering av bostadsproduktionens inriktning och omfång. För det bostadspolitiska programmets genomförande är det enligt min mening nödvändigt att fastslå att kommunerna bära ansvaret för att bostadsbehovet tillgodoses och att en fortlöpande höjning av bostadsstandarden äger rum utan att samtidigt bostadskostnaderna drivas i höjden eller andra ogynnsamma verkningar inträda.

Bostadssociala utredningen har ingående redogjort för innebörden av den skyldighet som här avses att läggas på kommunerna. I allt väsentligt kan jag ansluta mig till vad utredningen anfört. Det ligger emellertid i sakens natur, att omfånget och intensiteten av de åtgärder som krävas från kommunernas sida äro vitt skilda beroende på de lokala förhållandena. I enlighet med vad utredningen anfört torde under de närmaste åren åtminstone såvitt angår tätorterna den huvudsakliga uppgiften bli att avveckla den bestående bostadsbristen. Jag vill emellertid, i likhet med utredningen, starkt betona önskvärdheten av att planering och förberedande av andra åtgärder, avsedda att vidtagas i mån av bostadsbristens avveckling, icke uppskjutas. Vad särskilt angår saneringsverksamheten komma formerna för denna att bli föremål för utförligare behandling i andra delen av bostadssociala utredningens slutbetänkande.

Med avseende å större stadssamhällen och sådana mindre samhällen, där en snabb utveckling av bostadsproduktionen kan förväntas, har bostadssociala utredningen föreslagit att kommunernas allmänna skyldighet att sörja för bostadsproduktionen inom kommunen skall kompletteras med en skyldighet att uppgöra en bostadsförsörjningsplan, avsedd att ligga till grund för de kommunala åtgärderna med avseende å bostadsproduktionen under en längre följd av år. Till detta förslag vill jag ansluta mig. Det är enligt min uppfattning en naturlig konsekvens av att ansvaret för bostadsförsörjningen ålägges kommunerna att dylika planer komma till stånd. I enlighet med vad bostadssociala utredningen föreslagit torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de närmare föreskrifter som erfordras i ämnet. Då det emellertid är självfallet, att det bostadspolitiska centralorganet bör medverka vid planens upprättande och erhålla del av densamma i färdigt skick, vill jag föreslå att föreskrift härom intages i själva lagtexten. Däri synes vidare böra föreskrivas, att bostadsförsörjningsplan skall lända till huvudsaklig efterrättelse beträffande bostadsproduktionen inom kommunen samt att om mera väsentliga avvikelser från planen erfordras ny plan skall upprättas.

Dylika föreskrifter synas nödvändiga för att det bostadspolitiska centralorganet skall på ett tillfredsställande sätt kunna följa utvecklingen.

De lagbestämmelser om skyldighet för kommunerna att medverka till det bostadspolitiska programmets genomförande som jag nu föreslagit torde böra träda i tillämpning från och med 1948 års ingång.

Föredragande departementschefen hemställer här efter, att ett i enlighet *Föredraganden.* med det anförda inom socialdepartementet upprättat förslag till *lag om kommunala åtgärder till bostadsförsörjningens främjande* måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna, av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställer förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Erik Waldemarsson.
